Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

12. září 2018 *

„Řízení o předběžné otázce – Nařízení (ES) č. 44/2001 – Soudní příslušnost v občanských a obchodních věcech – Zvláštní příslušnost – Článek 5 bod 3 – Příslušnost ve věcech týkajících se deliktní nebo kvazideliktní odpovědnosti – Místo, kde došlo nebo může dojít ke škodné události – Spotřebitel s bydlištěm v členském státě, který prostřednictvím banky se sídlem v tomto členském státě nakoupil cenné papíry emitované bankou se sídlem v jiném členském státě – Příslušnost k rozhodování o žalobě podané tímto spotřebitelem na základě deliktní odpovědnosti této banky“

Ve věci C-304/17,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud, Rakousko) ze dne 10. května 2017, došlým Soudnímu dvoru dne 24. května 2017, v řízení

Helga Löber

proti

Barclays Bank plc,

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení R. Silva de Lapuerta (zpravodajka), předsedkyně senátu, C. G. Fernlund, J.-C. Bonichot, S. Rodin a E. Regan, soudci,

generální advokát: M. Bobek,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

– za H. Löber L. Aignerem, Rechtsanwalt,

– za Barclays Bank plc H. Bieleszem, Rechtsanwalt,

– za řeckou vládu G. Papadaki, S. Papaioannou a T. Papadopoulou, jako zmocněnkyněmi,

– za Evropskou komisi M. Wilderspinem a M. Heller, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 8. května 2018,

* Jednací jazyk: němčina.

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 5 bodu 3 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi Helgou Löber a Barclays Bank plc ve věci žaloby na určení deliktní odpovědnosti podané proti této bance.

Právní rámec

3 Body 11 a 12 odůvodnění nařízení č. 44/2001 znějí:

„(11) Pravidla pro určení příslušnosti musí být vysoce předvídatelná a založená na zásadě, podle které je příslušnost obecně založena na místě bydliště žalovaného, a musí být na tomto základě vždy určitelná [příslušnost na tomto základě musí být dána vždy], kromě několika přesně určených případů, kdy předmět sporu nebo smluvní volnost stran opravňuje k použití odlišného určujícího hlediska [hraničního určovatele]. Sídlo právnické osoby musí být v nařízení samostatně vymezeno tak, aby společná pravidla byla přehlednější a zamezilo se sporům o příslušnost.

(12) Kromě místa bydliště žalovaného by měla existovat i jiná kritéria pro určení příslušnosti, založená na úzké vazbě mezi soudem a právním sporem nebo usnadňující řádný výkon spravedlnosti.“

4 Článek 2 odst. 1 tohoto nařízení stanoví:

„Nestanoví-li toto nařízení jinak, mohou být osoby, které mají bydliště na území některého členského státu, bez ohledu na svou státní příslušnost žalovány u soudů tohoto členského státu.“

5 Článek 5 body 1 a 3 uvedeného nařízení stanoví:

„Osoba, která má bydliště na území některého členského státu, může být v jiném členském státě žalována,

1) a) pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy, u soudu místa, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn;

[…]

3) ve věcech týkajících se deliktní nebo kvazideliktní odpovědnosti u soudu místa, kde došlo nebo může dojít ke škodné události“.

Spor v původním řízení a předběžná otázka

6 Barclays Bank je banka se sídlem v Londýně (Spojené království), která má pobočku ve Frankfurtu nad Mohanem (Německo).

7 Tato banka emitovala certifikáty X1 Global EUR Index (dále jen „certifikáty“) ve formě dluhopisů na doručitele upisovaných institucionálními investory, kteří je dále prodávali na sekundárním trhu, mimo jiné spotřebitelům v Rakousku.

8 Certifikáty byly emitovány na základě německého základního prospektu ze dne 22. září 2005, oznámeného österreichische Kontrollbank (rakouská kontrolní banka), a všeobecných podmínek ze dne 20. prosince 2005. Veřejná nabídka k upisování proběhla v období od 20. prosince 2005 do 24. února 2006. Certifikáty byly emitovány dne 31. března 2006.

9 Částka ke splacení, a tím i hodnota certifikátů, se řídily indexem, který je tvořen portfoliem z několika cílových fondů, takže tato hodnota byla přímo spojena s tímto portfoliem. Toto portfolio měla zřídit a spravovat společnost X1 Fund Allocation GmbH se sídlem v Německu. Protože však prostředky investované do těchto certifikátů byly použity k pyramidovému podvodu, byly z velké části ztraceny a certifikáty se staly bezcennými.

10 Helga Löber s bydlištěm ve Vídni (Rakousko) investovala do certifikátů celkovou částku ve výši 28 648,43 eura prostřednictvím dvou různých rakouských bank, z nichž první má sídlo v Salcburku (Rakousko) a druhá ve Štýrském Hradci (Rakousko).

11 Helga Löber jakožto poškozená investorka podala proti Barclays Bank žalobu k Handelsgericht Wien (obchodní soud ve Vídni, Rakousko), jíž se domáhala zaplacení částky ve výši 34 459,06 eura touto bankou, určení smluvní a deliktní odpovědnosti Barclays Bank a zveřejnění finanční situace této banky. Na podporu své argumentace mimo jiné uvedla, že informace obsažené v prospektu k certifikátům byly nedostatečné.

12 Usnesením ze dne 18. července 2016 se Handelsgericht Wien (obchodní soud ve Vídni) prohlásil nepříslušným a odmítl tuto žalobu zejména z důvodu, že pokud jde o podmínky použití čl. 5 bodu 3 nařízení č. 44/2001, H. Löber netvrdila, že dotčená škoda byla způsobena přímo na bankovním účtu, se kterým může být spojována, založeném u banky ve Vídni (Rakousko). Podle tohoto soudu vzhledem k tomu, že H. Löber nabyla certifikáty prostřednictvím bank se sídlem ve Štýrském Hradci nebo v Salcburku, vznikla tato škoda v posledně uvedených městech, a nikoli ve městech nacházejících se v působnosti uvedeného soudu.

13 Helga Löber podala proti tomuto usnesení odvolání k Oberlandesgericht Wien (vrchní zemský soud ve Vídni, Rakousko), který toto rozhodnutí potvrdil usnesením ze dne 6. prosince 2016, přičemž konstatoval použitelnost čl. 5 bodu 1 písm. a) nařízení č. 44/2001 a nepříslušnost rakouských soudů.

14 Helga Löber podala opravný prostředek proti usnesení Oberlandesgericht Wien (vrchní zemský soud ve Vídni) a domáhala se určení příslušnosti Handelsgericht Wien (obchodní soud ve Vídni) mimo jiné na základě čl. 5 bodu 3 nařízení č. 44/2001.

15 Za těchto podmínek se Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud, Rakousko) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Je, podle čl. 5 bodu 3 nařízení [č. 44/2001], pro mimosmluvní nároky vyplývající z odpovědnosti za prospekt, pokud

– investor přijal investiční rozhodnutí způsobené vadným prospektem v místě bydliště

– a na základě tohoto rozhodnutí převedl částku kupní ceny za cenný papír zakoupený na sekundárním trhu ze svého účtu u rakouské banky na zúčtovací účet u jiné rakouské banky, ze kterého byla částka kupní ceny následně převedena na příkaz žalobkyně prodejci,

a) příslušný soud, v jehož působnosti má bydliště investor,

b) příslušný soud, v jehož působnosti se nachází sídlo nebo pobočka banky, u které je veden účet žalobce, ze kterého převedl investovanou částku na zúčtovací účet,

c) příslušný soud, v jehož působnosti se nachází sídlo nebo pobočka banky, u které je veden zúčtovací účet,

d) příslušný jeden z těchto soudů dle volby žalobce,

e) nebo není příslušný žádný z těchto soudů?“

K předběžné otázce

16 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, jakým způsobem je třeba vykládat čl. 5 bod 3 nařízení č. 44/2001 za účelem určení příslušných soudů členského státu jakožto místně příslušných soudů místa, kde došlo ke škodné události ve smyslu tohoto ustanovení, k rozhodování o žalobě na náhradu škody na základě deliktní odpovědnosti, směřující proti bance se sídlem v členském státě, která emitovala certifikát, z důvodu nedostatečných informací obsažených v prospektu týkajícím se tohoto certifikátu, podané investorem s bydlištěm v jiném členském státě, který investoval do tohoto certifikátu, jestliže škoda uplatňovaná tímto investorem spočívá ve finanční újmě, k níž došlo na jeho bankovním účtu u banky mající sídlo na území členského státu, kde má investor bydliště.

17 Úvodem je třeba připomenout, že pravidlo zvláštní příslušnosti stanovené v čl. 5 bodě 3 tohoto nařízení musí být vykládáno autonomně a restriktivně (rozsudky ze dne 28. ledna 2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, bod 43; ze dne 21. května 2015, CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, bod 37, a ze dne 21. dubna 2016, Austro-Mechana, C-572/14, EU:C:2016:286, bod 29).

18 Příslušnost stanovená v článku 2 uvedeného nařízení, tedy příslušnost soudů členského státu, na jehož území má žalovaný bydliště, totiž představuje obecné pravidlo. Pouze jako výjimku z tohoto obecného pravidla stanoví toto nařízení pravidla pro zvláštní a výlučnou příslušnost v taxativně vyjmenovaných případech, ve kterých žalovaný může nebo musí, podle okolností, být žalován u soudu jiného členského státu (rozsudky ze dne 13. července 2006, Reisch Montage, C-103/05, EU:C:2006:471, bod 22, a ze dne 12. května 2011, BVG, C-144/10, EU:C:2011:300, bod 30).

19 Podle ustálené judikatury Soudního dvora zahrnuje pojem „věci týkající se deliktní nebo kvazideliktní odpovědnosti“ všechny návrhy, které znějí na určení odpovědnosti žalovaného a které nesouvisí se „smlouvou nebo nároky ze smlouvy“ ve smyslu čl. 5 bodu 1 písm. a) nařízení č. 44/2001 (rozsudky ze dne 27. září 1988, Kalfelis, 189/87, EU:C:1988:459, body 17 a 18; ze dne 13. března 2014, Brogsitter, C-548/12, EU:C:2014:148, bod 20; ze dne 21. dubna 2016, Austro-Mechana, C-572/14, EU:C:2016:286, bod 32, jakož i ze dne 16. června 2016, Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, bod 24).

20 Konkrétně Soudní dvůr rozhodl, že se čl. 5 bod 3 tohoto nařízení použije na žalobu znějící na určení odpovědnosti emitenta certifikátu vyplývající z prospektu k takovému certifikátu a jeho odpovědnosti za porušení dalších informačních povinností, pokud tato odpovědnost nespadá do „oblasti smluv nebo nároků ze smluv“ ve smyslu čl. 5 bodu 1 písm. a) uvedeného nařízení (rozsudek ze dne 28. ledna 2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, bod 57).

21 Pokud jde o spor v původním řízení, postačí podotknout, že předkládající soud uvádí, že odpovědnost za prospekt, která byla před ním uplatňována, nespadá do této smluvní oblasti, a kromě toho že se H. Löber žalobou, o niž se jedná ve věci v původním řízení, domáhá zejména vyvolání deliktní odpovědnosti Barclays Bank.

22 Pokud jde o pojem „místo, kde došlo nebo může dojít ke škodné události“, uvedený v čl. 5 bodě 3 nařízení č. 44/2001, je třeba připomenout, že tento pojem se vztahuje k místu, kde došlo k újmě, a zároveň k místu příčinné události, v níž má tato škoda původ, takže žalovaný může být podle volby žalobce žalován u soudu jednoho nebo druhého místa (rozsudky ze dne 10. června 2004, Kronhofer, C-168/02, EU:C:2004:364, bod 16; ze dne 28. ledna 2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, bod 45; ze dne 21. května 2015, CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, bod 38, a ze dne 16. června 2016, Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, bod 28).

23 Soudní dvůr v tomto ohledu rozhodl, že pojem „místo, kde došlo ke škodné události“, nelze vykládat rozšiřujícím způsobem tak, že by zahrnoval každé místo, kde mohou být pociťovány škodlivé následky skutečnosti, která způsobila škodu, která ve skutečnosti vznikla v jiném místě (rozsudky ze dne 19. září 1995, Marinari, C-364/93, EU:C:1995:289, bod 14; ze dne 10. června 2004, Kronhofer, C-168/02, EU:C:2004:364, bod 19, a ze dne 16. června 2016, Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, bod 34), a že tento pojem nezahrnuje místo bydliště žalobce, kde se nachází centrum jeho majetkových zájmů jen ze samotného důvodu, že zde utrpěl peněžní újmu vyplývající ze ztráty částí jeho majetku, ke které došlo a kterou utrpěl v jiném členském státě (rozsudky ze dne 10. června 2004, Kronhofer, C-168/02, EU:C:2004:364, bod 21, a ze dne 16. června 2016, Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, bod 35).

24 Pouhá skutečnost, že na žalobce dopadají finanční důsledky, tedy není důvodem pro určení příslušnosti soudů místa, kde má bydliště, pokud se místo příčinné události i místo, kde došlo k újmě, nacházejí na území jiného členského státu (rozsudek ze dne 28. ledna 2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, bod 49).

25 Takové určení příslušnosti je naproti tomu odůvodněné, je-li žalobcovo bydliště skutečně místem příčinné události nebo místem, kde došlo k újmě (rozsudek ze dne 28. ledna 2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, bod 50).

26 V projednávaném případě se spor v původním řízení týká určení místa, kde došlo k újmě.

27 Z judikatury Soudního dvora vyplývá, že tímto místem je místo, kde se tvrzená škoda konkrétně projeví (rozsudek ze dne 21. května 2015, CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, bod 52).

28 Kromě toho Soudní dvůr rozhodl, že podle čl. 5 bodu 3 nařízení č. 44/2001 jsou soudy místa, kde má žalobce bydliště, příslušné z titulu vzniku újmy k rozhodnutí o žalobě znějící na určení odpovědnosti emitenta certifikátu vyplývající z prospektu k takovému certifikátu a jeho odpovědnosti za porušení dalších zákonných informačních povinností tohoto emitenta, zejména když tvrzená újma nastane přímo na bankovním účtu žalobce u banky mající sídlo v obvodu těchto soudů (rozsudek ze dne 28. ledna 2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, bod 57).

29 V rozsudku ze dne 16. června 2016, Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449), Soudní dvůr upřesnil, že toto konstatování zapadá do konkrétního kontextu věci, jenž se vyznačoval existencí okolností ve prospěch určení příslušnosti uvedených soudů (rozsudek ze dne 16. června 2016, Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, bod 37).

30 Rozhodl tak, že čl. 5 bod 3 nařízení č. 44/2001 musí být vykládán v tom smyslu, že za „místo, kde došlo ke škodné události“, nemůže být při neexistenci jiných vazeb považováno místo v členském státě, kde vznikla újma, pokud tato újma spočívá výlučně ve finanční ztrátě, která se projeví přímo na bankovním účtu žalobce a je důsledkem protiprávního jednání, k němuž došlo v jiném členském státě (rozsudek ze dne 16. června 2016, Universal Music International Holding, C-12/15, EU:C:2016:449, bod 40).

31 V projednávaném případě zřejmě zvláštní okolnosti věci v původním řízení jako celek hovoří ve prospěch určení příslušnosti rakouských soudů.

32 Jak totiž vyplývá z předkládacího rozhodnutí, má H. Löber bydliště v Rakousku a veškeré platby uskutečněné v souvislosti s investiční operací dotčenou ve věci v původním řízení byly provedeny z rakouských bankovních účtů, a sice z osobního bankovního účtu H. Löber a ze zúčtovacích účtů zvláště určených k provedení této operace.

33 Kromě toho nehledě na skutečnost, že v rámci uvedené operace H. Löber jednala pouze s rakouskými bankami, z předkládacího rozhodnutí rovněž vyplývá, že získala certifikáty na rakouském sekundárním trhu, že informace, které jí byly poskytnuty o certifikátech, jsou informace uvedené v prospektu týkajícím se těchto certifikátů, jak byl oznámen österreichische Kontrollbank (rakouská kontrolní banka), a že se na základě těchto informací zavázala v Rakousku investovat, což trvale zatížilo její majetek.

34 Kromě toho je přiznání příslušnosti rakouským soudům za takových okolností, jako jsou okolnosti dotčené v původním řízení, slučitelné s cíli předvídatelnosti pravidel pro určení příslušnosti stanovenými nařízením č. 44/2001, úzké vazby mezi soudy určenými těmito pravidly a právním sporem, jakož i s cílem řádného výkonu spravedlnosti, uvedenými v bodech 11 a 12 odůvodnění tohoto nařízení.

35 V tomto ohledu je třeba zejména připomenout, že považovat za místo, kde došlo k újmě, místo, kde má sídlo banka, u níž je otevřen bankovní účet žalobce, na kterém tato újma přímo nastala, odpovídá cíli nařízení č. 44/2001, kterým je posílení právní ochrany osob usazených v Unii tím, že se žalobci umožní snadno určit soud, ke kterému může podat návrh, a žalovanému rozumně předvídat, u kterého soudu může být žalován, neboť emitent certifikátu, který neplní zákonné povinnosti týkající se prospektu, musí očekávat – rozhodne-li se oznámit prospekt k tomuto certifikátu v jiných členských státech –, že do tohoto certifikátu budou investovat nedostatečně informované subjekty, které mají bydliště nebo sídlo v těchto členských státech, a že jim bude způsobena újma (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 28. ledna 2015, Kolassa, C-375/13, EU:C:2015:37, bod 56).

36 Za těchto podmínek je třeba odpovědět na položenou otázku tak, že čl. 5 bod 3 nařízení č. 44/2001 musí být vykládán v tom smyslu, že v takové situaci, jako je situace dotčená ve věci v původním řízení, ve které investor podává žalobu na náhradu škody na základě deliktní odpovědnosti, směřující proti bance, která emitovala certifikát, do kterého tato osoba investovala, jsou soudy bydliště tohoto investora jakožto soudy místa, kde došlo ke škodné události ve smyslu tohoto ustanovení, příslušné k rozhodování o této žalobě, jestliže tvrzená újma spočívá ve finanční újmě, která nastane přímo na bankovním účtu uvedeného investora u banky mající sídlo v obvodu těchto soudů a jestliže další zvláštní okolnosti této situace rovněž hovoří ve prospěch určení příslušnosti uvedených soudů.

K nákladům řízení

37 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

Článek 5 bod 3 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech musí být vykládán v tom smyslu, že v takové situaci, jako je situace dotčená ve věci v původním řízení, ve které investor podává žalobu na náhradu škody na základě deliktní odpovědnosti, směřující proti bance, která emitovala certifikát, do kterého tato osoba investovala, jsou soudy bydliště tohoto investora jakožto soudy místa, kde došlo ke škodné události ve smyslu tohoto ustanovení, příslušné k rozhodování o této žalobě, jestliže tvrzená újma spočívá ve finanční újmě, která nastane přímo

na bankovním účtu uvedeného investora u banky mající sídlo v obvodu těchto soudů a jestliže další zvláštní okolnosti této situace rovněž hovoří ve prospěch určení příslušnosti uvedených soudů.

Podpisy.